

הדרך היומית

עלון יומי ללומדי הדרך היומית י"ל ע"י "מדרשית הדרך היומית פ"ח"

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

מסכת בבא בתרא - דף ז

עיונים על הדרך

ב' ילדים בשם אחד

בנידון של טרקיליו וגינה הביאה הגמ' שאמרו בניו של רב חסדא "מר ינוקא ומר קשישא" וכו'. ביארו תוס' על אתר (ד"ה מר) מר ינוקא הוא הגדול ועל שם שנוול ביקותו של רב חסדא קרי ליה מר ינוקא ומר קשישא הוא הצעיר ונולד בקשישותו של רב חסדא.

ביאר המהר"ם, שניתן לבאר שהרי בגמ' נזכר מר ינוקא לפני מר קשישא, לכך הכריחו תוס' שהיה גדול יותר. אמנם ביעב"ץ נקט שאין בכך ראייה שאפשר שהצעיר היה חריף יותר מהמבוגר ולכן הקדימוהו כדרך שאמרו "משה ואהרן". רש"י בכתובות (פט, ב ד"ה מר) כתב, "שני בנים היו לרב חסדא, ושם שניהם שווין אלא שהגדול קורין לו מר קשישא לצעיר קורין מר ינוקא". מובאר ברש"י שלשניהם קראו "מר", והבדילו ביניהם ע"י תוספת של "ינוקא" ו"קשישא".

מבואר ברש"י שלא כדברי התוס' לפנינו אלא הצעיר קראו ינוקא. יש לעיין האם ראוי לקרא לשני בניו באותו שם. או לבן ולבת באותו שורש שם, כעין שנולדה לו בת וקראה "אליעזרא" ואח"כ שנולד לו בן רוצה לקראתו "אליעזר".

דן בכך בארוכה בציץ אליעזר (חלק יא, נו) והביא מהדברי מלכיאל (ג, עה), ומשו"ת אדני פז שהביא הפתחי תשובה (ו"ד קטז, ו), ונעלה את הדברים כפי שהובאו.

בעצם הדבר אם אפשר לקרוא לב' בניו בחייהם בשם אחד, בתחילת העיון נופל במחשבה להביא ראייה להיתרא מהא דרב חסדא קרא לשני בניו בשם אחד, לאחד מר ינוקא ולשני מר קשישא, וכדברי רש"י הזכירים בכתובות. ורש"י לא כותב אפילו שרב חסדא בעצמו הוא שהוסיף להם שם ליווי זה, אלא כותב בלשון רבים היו קורין, והיינו שבני אדם המה שהוסיפו להם שם ליווי זה להיכרא. אבל רב חסדא בעצמו בנתנו להם שם קרא להם בשם שוה "מר" בלי כל שם ליווי.

אולם בפתחי תשובה מביא בשם שו"ת אדני פז (ס"ה כ"ה וס' לד) שבספר כתב שיכור אדם לקרות שני בנים בשם אחד, בין את אחד או שניהם חיים, אבל בהשמטות הוסיף וכתב "מ"מ בשניהם חיים יש לחוש משום עין הרע ובאם מת אחד אין לקרוא לשני בשם זה משום ריע מזלא" ע"ש. וצריך לומר לפי דבריו שפירש שזהו ג"כ הטעם שהוסיפו שם ליווי לבני רב חסדא, משום עין הרע ולא רק משום היכר. וא"כ יתפרשו דברי רש"י בכתובות, "היו קורין" הכוונה להוריהם שהמה הוסיפו לקרוא להם בשם ליווי משום עין הרע.

ממילא מובאר שכאשר יש איתו שינוי, אף ששורש השם הוא אותו הדבר, אין בכך קפיידא ואין בה משום עין הרע.

בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ג ס' ע"ה) ששאלתו, במי שיש לו בת ששמה "שמחה" אם יוכל לקרוא גם לבנו בשם "שמחה". אבל בתשובתו שם הוא נגש בגישה מיוחדת לענין, הוא כותב שיש לחלק בזה בין אם קוראים את השמות על שם איהו מאורע או כשקוראים לשם אבותיהם, ולכן אין ללמוד ממה שהוזכר מזה בחז"ל כי במדרש איתא שהראשונים ששימשו ברוח הקודש קראו שם לבניהם לשם המאורע, ואנו שאין לנו רוח"ק אנו קוראים לשם אבותינו, ועל כן בשעה שקראו על שם המאורע לא הקפידו לקרוא שני בנים בשם אחד אם נזדמן להם לפי המאורע לקרוא כן, אבל כשקראו לשם אבותיהם נמנעו מלקרוא שני בנים בשם אחד כי אין זה כבוד לאבות שנראו כאילו יש לו שני אבות.

בפרט לפי דעת זורשי רשומות, שנשמח האב נכללת בנשמח הבן, ולזה נהגו לקרוא בשמו, ואנו שאין לנו רוח"ק אנו קוראים שני בנים בשם אחד, ולכן אנו נמנעים מלקרוא בשם אחד לשני בנים שאין זה כבוד לאבות. ומתוך זה נשתררב שאף אם קראו השם שלא על שם האבות ג"כ אין קוראים לשני בנים בשם אחד.

עוד מוסיף הדברי מלכיאל, נימוק לזה מפני שבאמת אין נאות שיקראו שם אחד לשני אחים שמצויים יחד בבית עם נשותיהם, ואפשר שיבוא מזה מכשול ע"י שיקראו את נשותיהם עם נשותיהם יקראו להם, ורק הראשונים שקראו לשם המאורע היו משנים אח"כ שמותם ג"כ לפי צורך המאורע וכו', אבל עכשיו שקוראים לשם אבות אין משנים שמותם בשביל איהו מאורע כדי שלא יבטל שם האב, ולזה אין קוראים לשני בנים לשם אחד.

על כן הוא מסיק בנידונו, שאין לקרוא בשם אחד לבן ובת כי מה חילוק יש בזה. דאם הטעם משום מכשול יש בזה ג"כ חשש זה, ואי נימא הטעם משום עין הרע שייך גם בזה. עכ"ל.

יוצא לנו שאם נתפוס בזה כנימוקו של הדברי מלכיאל מפני שאין זה מכבוד אבות או מפני שנשמח האב נכללת בנשמח הבן. א"כ לא יועיל לנו גם הוספת שם או שינוי השם קצת בהיות דסוף סוף הא המכוון לקרוא השם על שם האב וזה אינו מן הראוי ולא מן הכבוד לקרוא לשנים מבניו, או בן ובת, לשמו של האב. בשו"ת הלל אומר (חיו"ט סי' נח) כותב להביא ראייה מפורשת שהיו קורים לשני בנים בשם אחד עוד בימי האבות, מדברי האבן עזרא והחזקוני (עה"פ פ ויגש) על הפסוק "ובני דן משנים אח"כ שמותם ג"כ לפי צורך המאורע וכו', אבל עכשיו שהמאורע מת. מכאן למד השו"ת הנזכר, שהיו לזן שני בנים ולשניהם קראו "חושים" והתפלל על דבריו הציץ אליעזר, שבגוף דבריהם של האב"ע והחזקוני מובאר

לא כך, ולא ניתן להביא שום ראייה. שלשונם בסגנון אחד, יתכן שהיו שנים ומת אחד מהם ולא הזכירו הכתוב כי כן דרך הלשון עיי"ש. וכוונתם ברורה, שמה שכתוב בשלשון רבים "ובני דן", מפני שהיה לו עוד בן אחד, ומכיון שהבן ההוא מת, לא מזכיר הכתוב את שמו, ומזכיר רק שם הבן שנשאר קיים שהיה נקרא "חושים". אבל שהבן שמת ג"כ היה שמו חושים, מאן דכר שמה, ואדרבא משמעות דבריהם להיפך שהיה לו שם אחר והכתוב לא מזכיר את השם של ההוא מכיון שמת, ופשוט.

סיכום הדרך

נושא היומ: חיוב תחתון לעליון. אחים שתלפון. חיוב בני החצר והעיר.

ב' דירות אחת על השנית, שקעה הקומה התחתונה וזרש התחתון לסתור ולבנות. **העליון טוען** שדירתו בסדר ואין לו צורך לבנות, **התחתון** לא יוכל לכרך את העליון גם אם יסתור ויבנה על חשבונם, **גם אם יעמיד דיוור אחר** לעליון לזמן הבניה, **אף אם יטען התחתון** שלא יכול לדור, וטען העליון תוכל להיכנס ולצאת בכפיפה, **פסק רב חמא** שהדין עם העליון שהתחתון מושעבד לעליון להעמיד לו מקום דיוור. **אמנם** כאשר שקע עד שאין לתחתון י' טפחים, **טוען התחתון** לעליון י' יסתרו ויבנו, סותרים ובונים. אם לא ציינו בתנאי עד איזה גובה יהיו הקירות של התחתון, **אמר בשם ר'נ**, גובה הבית בשיעור מחצית אורך ומחצית רוחב. **רבה אמר** שלא יתלו בר"ג דברים בלא טעם, **אלא** השיעור הוא כרגילות דיוור, **ביאר רב הונא בריה דרב יהושע**, אם יכול להיכנס לביתו עם משא של קנים כדרך שעשו במחזא, זה הרגילות בגובה הבית.

עוד אמר רב חמא, אדם בנה כותל ליד חלונות של חברו, וטען לו שגורם לו שהבית יהיה חשוך, **הטרקלין**, **טען לו בעל הטרקלין** שמחשיך לו, טען לו בשלי בניו. **אמר רב חמא הדין עם בעל הגינה**, כיון שתלפון עתה את הירושה ולבעל הטרקלין לא הייתה חזקת אור. **שאל רבינא את רב אשי** מדוע אחים שתלפון שדה תבואה ונשדה כרם, שמקבל בעל הכרם עוד מקום ד' אמות בתוך שדה התבואה לצורך הכנסת המחרשה, שעל מנת כן חילקו, א"כ אף בגינה לא יוכל לבעב את אורו של בעל הטרקלין. **ביאר רב אשי**, שמדובר בשילם בעל הכרם יותר לבעל התבואה. ואמנם אף בטרקלין וגינה יתכן ושילם לו יותר כדי לקבל את הטרקלין, **אולם** לא מחשבים את חשבון האיר אלא את חישוב הלבנים והקורות וכו'. **ולא יוכל לטעון** בעל הטרקלין שע"י הכותל שהציב בעל הגינה הפך הטרקלין להיות חדר חשוך. **אבל בטרקלין** יטען חלקתי ערך כמו שדא אבינו, מקום עם אור. ונשאר בשמו רך זה חשוך. **כפי שלמדנו** שאם מכר בית כור עפר לחברו ולבסוף נמצא חלק יותר קטן, כיון שכך קוראים לזה הדין עם המוכר. **ואמנם במכירה** יכול המוכר לטעון כל מה שמכרתו לך זה מקום שנקרא כך, **אבל בטרקלין** יטען חלקתי ערך כמו שדא אבינו, מקום עם אור.

ביאר רב ינוקא ורב קשישא בניו של רב חסדא, **כדברי ר'נ בשם שמאל** שהאחים שתלפון שדה פנימית וחיצונית, אין לפנימי דרך, וכן אין להם זכות חלונות, סולם או אמת המים, אף שהאב היה גר והשתמש על הצד היותר טוב אולם אין מניעה מאחד לבנות ברשותו למרות שיש כאן נזק כלפי אחיו, **ואמר שמאל** שזאת הלכה קבועה. **וכך סבר רב חמא**. אמנם **רב חולק** וסובר שיש להם זה על זה תביעת חלון סולם ואמת המים.

שטר חוב של יתומים, שיצא שובר שפרעו לאביהם. **אמר רב חמא**, לא גובים בשטר שהעדים על שובר, **אבל לא קורעים** את השטר שכאשר יאדלו היתומים אולי יביאו ראייה שהעדים על השובר, עדים פסולים. **אמר רבינא לרב אבהו בנו של רבא**, ונפקה הלכה כרב חמא, **חוץ מההלכה** של שטר שיצא עליו שובר, היות ואין אנו מחזיקים עדים לשקר. **וכן זוטרא בריה דרב מרי אמר**, שאף בזה פסקו כרב חמא שהרי אם השובר אמיתי מדוע לא הוציאו אותו בחיי האב.

בני החצר כופים אחד את רעהו לבנות בית שער ודלת לחצר. **לרשב"ג** לא כל החצרות ראויות לבית שער, **זווקא** הקרובה לרשות הרבים שיש היזק ראייה כופים, **אבל** אם אין סמוכה לחצר לרשות הרבים לא כופים, **ולדעת רבנן** כופים שיש פעמים ונדחקים הרבים לכיון החצר.

מדברי המשנה מובאר שבית שער הוא דבר חיובי ולכן יש ע"כ כפייה, **ושואלת הגמ'** מההוא חסידא שהיה רגיל בגילוי אליהו וכאשר עשה בית שער לחצרו לא זכה לגילוי אליהו, כיון שהבית שער מונע מהעניים לקבל צדקה. **א**. יש חילוק בין שער פנימי לחיצוני. בחיצוני העניים לא יכולים להיכנס לחצר, ובפנימי יכולים להיכנס. **ב**. החילוק אם יש דלת או לא. **ג**. יש דלת והחילוק אם יש מנועול או לא. **ד**. יש מנועול הנידון אם ניתן לפתוח מבחוץ או לא.

בני העיר כופים לבנות חומה דלת וברית. **לרשב"ג** לא כל העירות ראויות לחומה. **זווקא** הקרובה לספר כופין לעשות חומה ולא עיר שרוחקה מהספר. **ורבנן סברו** שיש חיוב בכל הערים שמא בעת מלחמה האויב נכנס. **כאשר דר** בעיר יב' חודש נעשה חיוב בכל חיובי העיר. **אם קנה בית דירה** מיד הופך הוא לאנשי העיר החיבים בחובות אנשי העיר. **שאל ר'א את ר'יוחן**, האם חיוב בניית החומה נקבע עליו **מספר החיפוש**, או לפי **שבח ממון**. **אמר לו** לפי ממון כיון שגייס שבא לעיר, לא מחמת ממון ובעלי הממון שריכים שחיהו נוספת. **ואמר לו ר'יוחן** שכך קבע להלכה רבי אלעזר. וי"א, שאל אותו האם גובים לפי הקרובה לחומה או לפי שבח ממון, ואמר לו גובים לפי הקרובה לחומה, וכך פסק רבי אלעזר.

רבי יהודה נשיאה, הטיל מס לבניית החומה על תלמידי החכמים. **אמר לו ר"ל** הם פטורים מבניית החומה כיון שאמר **"אספר מחול ריבון"**, היינו המעשים הטובים של הצדיקים מרובים מחול על שפת הים, ואם החול שמועט שומר על הים, בודאי שהמעשים של הצדיקים שמרובים שומרים עליהם. **ר'יוחן אמר**, "אני חומה ושדי כמגדלות", חומה הכוונה לתורה, שדי הכוונה לתלמידי חכמים. **ר"ל לא למד מפסוק זה** כיון שלמדו כדברי רבא שהכוונה לכנסת ישראל ובתי כנסיות ובתי מדרשות.